

קעה

לתולדות הפיוט בארץ ישראל

—

שלמה ברבי יצחק החבר בן מאיר גאון

שם זה, החתום בפיוט הבא, ראוי שיוזכר כאן, סמוך לר' משה ברבי יצחק שבפרק הקודם, מחשש אֶחָהּ שביניהם רבי יצחק החבר היו לו שני בנים: משה ושלמה (מאנן, שם 55; אסף, מספרות הגאונים 206) * שלמה ברבי יצחק היה חבר בבית דין שבטראבלס אלשאם (מריפולי שבסוריה) וחתם שמו על שטר משנת דתתלם = 1079 (מאנן, שם) * אלא שדבר אחד מוקשה כאן: מתוך התעודות שפרסם מאנן יוצא שרבי יצחק היה נכדו של מאיר, ושם אביו היה שלמה, ולפי הפיוט הנידון היה ר' יצחק בנו של מאיר * סתירה זו אינני יודע לישבה אלא אם כן נאמר שבין חתימת "החבר" לבין חתימת "בן מאיר" נשמטו כמה טורים, שבהם היה חתום: בן שלמה * אשר לפיוט עצמו, הרי לפנינו חיקוי (לא מוצלח ביותר) לפיוט המפורסם "אז רוב נסים" של ינאי מובן, שאין לדון על כשרונו הפיוטי של המחבר על פי פיוט אחד הניתן על פי כ"י אחד ואין לדעת כמה נשתבש על ידי מעתיקים *

(כ"י אוכספורד, I/2708, דף 36—37)

יוצר פסח

אָדון צַר יוֹם וְלֵילָה
בְּרָא שְׁמֵשׁ לְמַשְׁלֵת הַיּוֹם וְיָרִית לְלֵילָה
גַּם קָרָא לְאוֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ לְלֵילָה
יוֹם לַיּוֹם יִבְיַע אֶמֶר וְלֵילָה לְלֵילָה
ה פּוֹ(מִוֹן) שֶׁלַח מֶלֶאךְ וְשָׁמוֹ לְלֵילָה / לְדוֹן דִּינָם בְּלֵילָה
מֶלֶךְ אֲשֶׁר לוֹ יוֹם וְגַם לְלֵילָה / הִכָּה כָּל בְּכוֹר בְּחֻצֵי הַלֵּילָה

דֵּת יִצִּירָה הַקָּדִים בְּהַ לַיּוֹם הַלֵּילָה
הַקָּדִים גַּם בְּגִאֻלוֹת לַיּוֹם הַלֵּילָה
וּלְפִיכֶךְ פּוֹרְעָנוֹת בְּלֵילָה
ז וּזוֹ כִּי תִשְׁוֹפִים מוֹדְגִים בְּחֻשְׁבַּת לֵילָה

חֲלֹק אָב עַל מַלְכִים לֵילָה
טעם מה נראה עֲלֻטָּה בַּיּוֹם בְּלֵילָה

ד. תה' ים ג' — ה' מלאך ושמו לילה, סנה' צו א, ולא אדע מנין לו שנשלח למצרים —
ח/ט. ר'ל: כשם שבמעשה בראשית קדם הלילה ליום (ויהי ערב ויהי בקר) כך התחיל גם בגאולת
ישראל בלילה — י. וזו, לא אדע מעמי — יא. בר' יד טו' — יב. כנר' משובש' עלמה, בר' טו יו'

קעו

מנחם זולאי

		<p>יַעֲקֹב בֶּן חַוָּה מַלְכֵיזִית בְּחִלּוֹם לֵילָה בֶּן נִיאָבֶק אִישׁ עֲמוֹ כָּל הַלֵּילָה</p>	פו
טו		<p>לִבֵּן גַּם צִיר בְּחִצּוֹת הַלֵּילָה מוֹשֵׁל בְּכָל גַּם וַיְהִי בְּחִצֵּי הַלֵּילָה גַּם זֹאת יְהוֹשֻׁעַ בְּלֵילָה סִמוּךְ כִּסְמֻךְ בַּמִּנְחָה עֲבוּר תַּמְשָׁה מְלָכִים בְּלֵילָה</p>	פו
כ		<p>עָשָׂה זֹאת מֹל תַּמְשָׁה מְלָכִים שֶׁהָכָה אָב בְּלֵילָה פְּרוּשָׁה גַּם וַיְהִי חוֹרֵב עַל הַנָּהָה לֵילָה צִיוּי תִלּוֹם בֶּכֶן נִרְאָה בְּזוֹ הַלֵּילָה קָם וַיִּנָּצֶחֶם בֶּכֶן בְּלֵילָה</p>	
כה		<p>רִיגֹן שְׂמוּאֵל וּפִילָל כָּל הַלֵּילָה שִׁיחַת גַּם בְּעַמְלֵקִי דְּוִיד וּמִתְרַתּוֹ לֵילָה תַּעֲצוֹם חֵייל הִרְאָה עַל אָרֶם בְּלֵילָה שְׂמוּרָה לֵילָה מְלִיל הֶמֶם וְנוֹדִים בְּלֵילָה</p>	פו
ל		<p>בְּמַצְרִים רִיעֵם בְּחֶשֶׁד יָמִים מְשׁוּלָשׁ לְהוֹבִילָה יִשְׁתַּלֵּשׁ בְּשִׁילּוּשׁ צִיוֹ מְשׁוּלָשׁת וּמְשׁוּלָשׁ לְהַכְפִּילָה חֲיִי מוֹעֵים הַמְשִׁיל בְּלֵילָה קוֹל הוֹכַח לְפָרְעָה וְאַבְיִמֶלֶךְ שְׂתִים מְשׁוּלָשׁ בְּלֵילָה</p>	פו
		<p>הַתִּלּוֹם לְפָרְעָה בְּגִתְפָּעֶם בְּלֵילָה תִּלּוֹם בְּשֹׁד בְּמוֹהוֹ לְחַלְחָלָה בְּמַחְנֶה אֲשׁוּר וְצֹא מִלְּאָה לֵילָה רִיצָצִים פְּגָרִים סִתִּים בְּמַכַּת לֵילָה</p>	פו
לה		<p>בְּאַחְשָׁרוֹשׁ נִדְרָה שְׁנָתוֹ בּוֹ בְּלֵילָה מְנִיגָה בְּחֻדָּשׁ גִּיסוֹן מוֹכְלָלָה</p>	

יג/יד ו בר' כח יב, לב כה' מלכיות, תנחו' ויצא סי' ב' — — — — — מו/מו ו שמות יא ד, יב כמ' — —
 יז—יט ו רומז ליהושע פרק י, בר' יד' סמוך כסמך במנחה, לא אדע כוונתו' — — — — — כ—כב ו נס גדעון,
 שופ' ו מ, ז מ וכו' פרושה, לא אדע מהו' — — — — — כג ו שי'א מו יא (?) — — — — — כד ו כנר' רומז לשי'א
 ל יז' — — — — — כה ו בכי' תעצום, לא אדע מרמז, אולי לשי'ב פרק י' — — — — — כו ו המס וטודים, לא אדע
 מהו' — — — — — כח ו כנר' רומז לבר' מו מ' — — — — — לו ו בר' יב יו, כ ג' הוכח, אוצ'ל: הוכיח' — שתיים משולש,
 לא אדע מהו' — — — — — לא—לד ו בר' מא ח, דנ' ב א, מ'ב יט לה, בכי': במחנה אשרי' — — — — — לו ו לא

קעז

לחולדות המיום בארץ ישראל

אֲרִיזֹת סְגוּרֵי פֹם מִדְּנִיָּאל לִילָה
יֶחֶד וְדִין מִנֶּה לְהֶרֶג מֶלֶךְ לִילָה פו

רָאָה זֹאת יוֹסֵף וְשָׁלַח אֶתְיוּ לְבִקֵּר הַלִּילָה
גַּם שָׁמְשׁוֹן דָּלְתוֹת נָשָׂא לִילָה מ
אֲרֶבֶה בְּרוּחַ קָדִים נָשָׂא כָּל הַיּוֹם הַהוּא וְכָל הַלִּילָה
וְבוֹ עָלָה אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עָנָה כָּל הַלִּילָה פו

נֹזֵרָא בַּעֲמוּד אֵשׁ בָּעַם הָעַמִּיד וַיֹּאֲרֵ אֶת הַלִּילָה
חֲנָנִים עָמְדוּ וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלִּילָה
וְמָם כִּי נִיָּקַם פְּרָעָה לִילָה מה
קָרָא לְמִשְׁחָה וּלְאַהֲרֹן לִילָה פו

חִי בִקַּע הַיָּם לִילָה
זֶה הוֹלֵךְ לַפְּנִיָּה לְהֹאִיר לְלֶכֶת יוֹמָם וְלִילָה
קוֹל עוֹד יִתְקַע יוֹם וְלִילָה
שֶׁתִּלְעוֹלֵם מִשְׁפָּט הָרָשָׁעִים לִילָה ג פו

חֲנֻכּוֹ לַעֲתִיד וְנֹאזֵל מְנוּג זֶה הוּא הַלִּילָה
זֶה לִי שִׁימוּרִים בְּהַלֵּל לִילָה
קוֹרְאִים עַד שְׁנִית בּוֹ לְנֹאזֵלָה
קָרַן מִשִּׁיחַ יָרִים בְּלֹא יוֹם וְלֹא לִילָה
וְהָיָה לַעֲתֵי עָרֵב יִהְיֶה אוֹר לִילָה נה
וְכֵן דּוֹיֵד יָרִים לְמַעַלָה
פּוֹ שֶׁלַח מִלֹּאךְ וּשְׁמוֹ לִילָה וַ

אדע כוונתו, ואולי נשמעו לפניו כמה שורות, ראה הקדמה' — לו' דנ' ו כג' — לח' דנ' ה כה
וכו' — למ' בר' מד' ג' ראה זאת, לא אדע מעמ' — מ' שופ' מו' ג' — מא' שמות י' ג' —
מב-מד' שם, יד' כ' כא' חגרים, לא אדע מהו' — מה/מו' שם יב' ל' לא' — מו' חיי = חיי
— מח' זה = הקב'ה' — ג' ירוש' ר'ה א' ה' ג' (א'ר לוי והוא ישפוט וכו') — נג' עד,
אוצ'ל: עוד' — גר/נה' בלא יום, בשעה שיהיה לא יום וכו', זכ' יד' ז'